

Datum van inontvangstneming : 03/08/2023

Zaak C-394/23

Verzoek om een prejudiciële beslissing

Datum van indiening:

28 juni 2023

Verwijzende rechter:

Conseil d'État (Frankrijk)

Datum van de verwijzingsbeslissing:

21 juni 2023

Verzoekende partij:

Association Mousse

Verwerende partijen:

Commission nationale de l'informatique et des libertés (CNIL)

SNCF Connect

CONSEIL D'ETAT (hoogste bestuursrechter, Frankrijk)

rechtdoende

in bestuursgeschillen

[OMISSIS]

Gelet op de volgende procedure:

Bij verzoekschrift en bij twee memories van repliek, respectievelijk op 21 mei 2021 en 3 juni 2022 ingeschreven bij het secretariaat van de afdeling bestuursgeschillen van de Conseil d'État, verzoekt de vereniging Mousse de Conseil d'État om:

1) het besluit van 23 maart 2021 waarbij de Commission nationale de l'informatique et des libertés (nationale commissie voor informatica en vrijheden, Frankrijk; hierna: „CNIL”) haar klacht tegen de voor de website OUI.sncf verantwoordelijke vennootschap heeft afgewezen, wegens bevoegdheidsoverschrijding nietig te verklaren;

2) alvorens op die vordering te beslissen, [twee prejudiciële vragen] voor te leggen aan het Hof van Justitie van de Europese Unie [OMISSIS]:

[OMISSIS] [voorstel van prejudiciële vragen]

3) de voor de website verantwoordelijke vennootschap SNCF Connect te gelasten om het invullen van het veld „De heer” of „Mevrouw” niet langer verplicht te stellen voor het verrichten van een aankoop, de via dit veld verzamelde informatie uit haar databanken te verwijderen en, indien de onderneming „genderinformatie” wenst te verzamelen, een of meer extra zogenoemde non-binaire keuzemogelijkheden toe te voegen zoals „neutraal” of „andere”;

[OMISSIS] Zij betoogt dat:

- de verplichting om een van de twee rubrieken „De heer” of „Mevrouw” in te vullen bij de onlineaanvraag van een vervoersbewijs, kortingskaart of abonnement op de website „SNCF Connect” niet voldoet aan de vereisten van rechtmatigheid, behoorlijkheid en transparantie, zoals vastgesteld in artikel 5, lid 1, onder a), van de verordening van het Europees Parlement en de Raad van 27 april 2016 betreffende de bescherming van natuurlijke personen in verband met de verwerking van persoonsgegevens en betreffende het vrije verkeer van die gegevens (hierna: „AVG”), aangezien de klant zijn toestemming niet verleent, dergelijke vermeldingen niet noodzakelijk zijn voor de uitvoering van de overeenkomst, voor het nakomen van een wettelijke verplichting en evenmin voor de behartiging van gerechtvaardigde belangen, terwijl die verplichting inbreuk maakt op het recht om te reizen zonder zijn aanspreektitel kenbaar te maken en op het recht op eerbiediging van het privéleven, waaruit met name de vrijheid voortvloeit om zijn genderuitdrukking vrij te bepalen, alsook een risico op discriminatie in zich draagt;

- deze verplichting niet is vermeld in de wettelijke informatie op de website en in de algemene verkoopvoorwaarden; bovendien worden noch de identiteit en de contactgegevens van de verwerkingsverantwoordelijke noch de rechtsgrond voor de verwerking vermeld; bijgevolg is er sprake van schending van de in artikel [5], lid 1, onder a), AVG neergelegde beginselen van behoorlijkheid en transparantie, alsook van het in artikel 13 van die verordening gewaarborgde recht op informatie;

- deze verplichting aan geen van in de onlineovereenkomst genoemde doeleinden beantwoordt; de omstandigheid dat de uitdrukkingen „De heer” of „Mevrouw” in commerciële correspondentie gangbaar zijn, volstaat niet ter rechtvaardiging van de noodzaak om deze gegevens te verzamelen; in het buitenland leggen sommige vervoersbedrijven deze verplichting niet op; bovendien gebruikt OUI.sncf geen aanspreektitels in haar contacten met klanten; bijgevolg druist deze verplichting in tegen het in artikel 5, lid 1, onder c), AVG neergelegde beginsel van minimale gegevensverwerking;

- die uitdrukkingen voor sommige personen niet overeenkomen met de werkelijkheid en er geen rekening mee houden dat die werkelijkheid kan veranderen; bijgevolg is de bestreden verplichting strijdig met de in artikel 5, lid 1, onder d), AVG neergelegde beginselen van juistheid en actualisering en stelt zij deze personen bloot aan het risico op discriminatie; voor onderdanen van landen waarvan de burgerlijke stand het „neutrale gender” erkent, levert deze verplichting bovendien schending op van de door het Unierecht gewaarborgde beginselen van wederzijdse erkenning, vrij verrichten van diensten en vrij verkeer.

Bij twee verweerschriften, ingeschreven op 5 mei 2022 en 30 mei 2023, vordert de CNIL afwijzing van het verzoek of, bij gebreke daarvan, voorlegging van een prejudiciële vraag aan het Hof van Justitie van de Europese Unie. Zij betoogt dat de aangevoerde middelen ongegrond zijn.

Bij twee verweerschriften, ingeschreven op 19 januari en 31 mei 2023, vordert de vennootschap SNCF Connect afwijzing van het verzoek en veroordeling van de vereniging Mousse tot betaling van het bedrag van 10 000 EUR op grond van artikel L. 761-1 van de code de justice administrative (Frans wetboek van bestuursprocesrecht). Zij betoogt dat de aangevoerde middelen ongegrond zijn.

Gelet op de overige stukken van het dossier;

Gelet op:

- [OMISSIS] het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden;
- het Verdrag betreffende de Europese Unie;
- het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie;
- het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie;
- verordening (EU) nr. 2016/679 van het Europees Parlement en de Raad van 27 april 2016;
- [OMISSIS];
- wet nr. 78-17 van 6 januari 1978;
- [OMISSIS];

[OMISSIS] Overwegende hetgeen volgt:

- 1 De vereniging Mousse heeft bij de CNIL een klacht ingediend tegen de vennootschap SNCF Voyageurs, later [in rechte] opgevolgd door de vennootschap OUI.sncf en thans de vennootschap SNCF Connect, wegens het feit dat de voorwaarden waaronder de aanspreektitels van klanten werden verzameld en vastgelegd bij de aankoop van treinkaartjes, abonnementen en kortingskaarten op

de website of via de applicaties van de vennootschap, in strijd waren met een aantal bepalingen van verordening (EU) nr. 2016/679 van het Europees Parlement en de Raad van 27 april 2016 betreffende de bescherming van natuurlijke personen in verband met de verwerking van persoonsgegevens en betreffende het vrije verkeer van die gegevens en tot intrekking van richtlijn 95/46/EG (algemene verordening gegevensbescherming). Bij brief van 23 maart 2021 heeft de CNIL de vereniging meegedeeld dat de aan de voornoemde vennootschap verweten feiten geen schending opleverden van de aangehaalde bepalingen van de AVG en dat zij de behandeling van de klacht bijgevolg had afgesloten. De vereniging Mousse vordert nietigverklaring van dit besluit alsmede oplegging van een bevel en van een administratieve boete aan de vennootschap SNCF Connect.

- 2 Artikel 8 van de loi du 6 janvier 1978 relative à l’informatique, aux fichiers et aux libertés (wet van 6 januari 1978 betreffende informatica, bestanden en vrijheden) bepaalt: „I- De [CNIL] is een onafhankelijke administratieve autoriteit. Zij is de nationale toezichthoudende autoriteit als bedoeld in en met het oog op de tenuitvoerlegging van verordening (EU) 2016/679 van 27 april 2016. Zij is belast met de volgende taken:/ [...] 2° Zij ziet erop toe dat de verwerking van persoonsgegevens wordt uitgevoerd overeenkomstig de bepalingen van de onderhavige wet en andere bepalingen met betrekking tot de bescherming van persoonsgegevens, als vastgesteld in de wet- en regelgeving, het recht van de Europese Unie en de internationale verbintenissen van Frankrijk. In die hoedanigheid:/ [...] d) behandelt zij klachten, verzoeken en bezwaren van betrokkenen, of van organen, organisaties of verenigingen, onderzoekt zij de inhoud van de klacht in de mate waarin dat gepast is en stelt zij de klager binnen een redelijke termijn in kennis van de vooruitgang en het resultaat van het onderzoek, met name indien verder onderzoek of coördinatie met een andere toezichthoudende autoriteit noodzakelijk is [...].”
- 3 Uit de in punt 2 aangehaalde bepalingen volgt dat het aan de CNIL staat om, wanneer bij haar een klacht of bezwaar wordt ingediend waarvan de behandeling tot haar bevoegdheden behoort, de daaraan ten grondslag liggende feiten te onderzoeken en te beslissen over de daaraan te geven gevolgen. Zij beschikt daartoe over een ruime beoordelingsbevoegdheid en kan rekening houden met de ernst van de vermeende inbreuken op de wet- of regelgeving die zij moet handhaven, de ernst van de aanwijzingen voor het bestaan van die inbreuken, de datum waarop en de context waarin die zijn gepleegd en, meer in het algemeen, alle algemene belangen waarvoor zij zorg moet dragen. De klager kan het door de CNIL genomen besluit tot afwijzing van zijn klacht voorleggen aan de rechter die moet oordelen of er sprake is van bevoegdheidsoverschrijding. Het is aan die rechter om dat besluit in voorkomend geval nietig te verklaren op grond van een formele onregelmatigheid en, ter zake van de gegrondheid ervan, in geval van een feitelijke of juridische misslag, een kennelijke beoordelingsfout of misbruik van bevoegdheid. Indien de klager zich echter beroept op een schending door een verwerkingsverantwoordelijke van de door de wet aan de betrokkene gewaarborgde rechten met betrekking tot zijn persoonsgegevens, namelijk de rechten van inzage, rectificatie, wissing, beperking en bezwaar als bedoeld in de

artikelen 49, 50, 51, 53 en 56 van de wet van 6 januari 1978 betreffende informatica, bestanden en vrijheden, dan is de uitoefening van de beoordelingsbevoegdheid van de CNIL om te beslissen over de daaraan te geven gevolgen, gezien de aard van het aan de orde zijnde individuele recht, onderworpen aan volledige toetsing door de rechter die moet oordelen of er sprake is van bevoegdheidsoverschrijding.

- 4 Uit de stukken van het dossier blijkt dat de vereniging Mousse wegens bevoegdheidsoverschrijding nietigverklaring vordert van het besluit van 23 maart 2021 waarbij de president van de CNIL haar klacht heeft afgesloten met betrekking tot de voorwaarden waaronder de vennootschap OUI.sncf, thans SNCF Connect, de aanspreektitels van haar klanten verzamelt en verwerkt.
- 5 Artikel 5 AVG bepaalt: „1. *Persoonsgegevens moeten: a) worden verwerkt op een wijze die ten aanzien van de betrokkene rechtmatig, behoorlijk en transparant is [...]; [...]; c) toereikend zijn, ter zake dienend en beperkt tot wat noodzakelijk is voor de doeleinden waarvoor zij worden verwerkt [...]; d) juist zijn en zo nodig worden geactualiseerd; alle redelijke maatregelen moeten worden genomen om de persoonsgegevens die, gelet op de doeleinden waarvoor zij worden verwerkt, onjuist zijn, onverwijld te wissen of te rectificeren [...].*” Artikel 6 AVG luidt als volgt: „1. *De verwerking is alleen rechtmatig indien en voor zover aan ten minste een van de onderstaande voorwaarden is voldaan: a) de betrokkene heeft toestemming gegeven voor de verwerking van zijn persoonsgegevens voor een of meer specifieke doeleinden; b) de verwerking is noodzakelijk voor de uitvoering van een overeenkomst waarbij de betrokkene partij is, of om op verzoek van de betrokkene vóór de sluiting van een overeenkomst maatregelen te nemen; c) de verwerking is noodzakelijk om te voldoen aan een wettelijke verplichting die op de verwerkingsverantwoordelijke rust; d) de verwerking is noodzakelijk om de vitale belangen van de betrokkene of van een andere natuurlijke persoon te beschermen; e) de verwerking is noodzakelijk voor de vervulling van een taak van algemeen belang of van een taak in het kader van de uitoefening van het openbaar gezag dat aan de verwerkingsverantwoordelijke is opgedragen; f) de verwerking is noodzakelijk voor de behartiging van de gerechtvaardigde belangen van de verwerkingsverantwoordelijke of van een derde, behalve wanneer de belangen of de grondrechten en de fundamentele vrijheden van de betrokkene die tot bescherming van persoonsgegevens nopen, zwaarder wegen dan die belangen, met name wanneer de betrokkene een kind is./ De eerste alinea, punt f), geldt niet voor de verwerking door overheidsinstanties in het kader van de uitoefening van hun taken.*” Artikel 13 AVG legt de verwerkingsverantwoordelijke een informatieverplichting op ten aanzien van eenieder van wie persoonsgegevens worden verzameld. Artikel 21 AVG, tot slot, verleent de betrokkene te allen tijde het recht om vanwege met zijn specifieke situatie verband houdende redenen bezwaar te maken tegen een verwerking op basis van artikel 6, lid 1, onder f).
- 6 In het kader van haar bij de CNIL ingediende klacht voert de vereniging Mousse aan dat de klanten bij de onlineaankoop van een treinkaartje, een abonnement of een kortingskaart op de website of via de applicatie van „OUI.sncf”, thans SNCF

Connect, hun aanspreektitel moeten aangeven en daarbij de keuze hebben uit twee vermeldingen, namelijk „De heer” of „Mevrouw”. Volgens haar is een dergelijke verzameling van gegevens niet rechtmatig in de zin van artikel 5, lid 1, onder a), AVG, aangezien zij aan geen van de in artikel 6, lid 1, daarvan vastgestelde voorwaarden voldoet, strijdig is met de eveneens in artikel 5, lid 1, onder c) en d), van die verordening neergelegde beginselen van minimale gegevensverwerking en juistheid en, tot slot, de SNCF niet voldoet aan de transparantie- en informatievereisten van artikel 5, lid 1, onder a) en artikel 13 AVG. Zij betoogt dat genoemde onderneming dergelijke gegevens niet mag verzamelen of op zijn minst een of meer extra keuzemogelijkheden moet aanbieden, zoals „neutraal” of „andere”.

- 7 Ter motivering van haar besluit tot afsluiting van de bij haar ingediende klacht geeft de CNIL ten eerste aan dat de rechtsgrond voor de verwerking werd gevormd door de door de onderneming in het kader van de levering van vervoersdiensten gesloten overeenkomst met haar klant. Zo is zij met betrekking tot de verschillende rechtsgronden waarin artikel 6, lid 1, AVG voorziet, er alleen van uitgegaan dat de bestreden verwerking berustte op de onder b) van dat lid vastgestelde rechtsgrond, volgens welke de verwerking *„noodzakelijk [is] voor de uitvoering van een overeenkomst waarbij de betrokkene partij is, of om op verzoek van de betrokkene vóór de sluiting van een overeenkomst maatregelen te nemen”*. Ten tweede is zij ervan uitgegaan dat het verzamelen van de aanspreektitels van klanten kon worden beschouwd als noodzakelijk voor de doeleinden waarvoor zij worden verwerkt in de zin van artikel 5, lid 1, onder c), AVG en dus als strokend met het vereiste van minimale gegevensverwerking, aangezien het in burgerlijke, commerciële en administratieve communicatie met klanten gangbaar is om hun aanspreektitels te gebruiken. In haar verweer voert zij met name aan dat de verwerking van aanspreektitels ook kon worden beschouwd als noodzakelijk voor de behartiging van de gerechtvaardigde belangen van de vennootschap SNCF Connect in de zin van artikel 6, lid 1, onder f), AVG en dat de betrokkenen in dat geval, afhankelijk van hun specifieke situatie, het hun door artikel 21 AVG gewaarborgde recht van bezwaar zouden kunnen uitoefenen.

De vraag of er bij de beoordeling of de verzamelde gegevens toereikend zijn, ter zake dienend en beperkt tot wat noodzakelijk is in de zin van artikel 5, lid 1, onder c), AVG en of de verwerking ervan noodzakelijk is in de zin van artikel 6, lid 1, onder b) en f), AVG, rekening mag worden gehouden met algemeen gangbare praktijken in burgerlijke, commerciële en administratieve communicatie, zodat de verzameling van gegevens met betrekking tot de aanspreektitels van klanten, die beperkt blijft tot de vermeldingen „De heer” of „Mevrouw”, als rechtmatig kan worden beschouwd, en het beginsel van minimale gegevensverwerking daaraan niet in de weg staat, roept een probleem op bij de juiste uitlegging van het Unierecht die beslissend is voor de beslechting van het bij de Conseil d’État aangebrachte geding. Hetzelfde geldt voor de vraag of er bij de beoordeling of de verplichte verzameling en verwerking van gegevens met betrekking tot de aanspreektitels van klanten noodzakelijk is, rekening mee moet worden gehouden dat sommige klanten, aangezien zij van mening zijn dat geen

van die beide aanspreektitels op hen van toepassing is en dat het verzamelen van dat gegeven in hun geval niet ter zake dienend is, na dat gegeven aan de verwerkingsverantwoordelijke te hebben verstrekt teneinde van de aangeboden dienst gebruik te kunnen maken, hun recht kunnen uitoefenen om op grond van artikel 21 AVG vanwege hun specifieke situatie bezwaar te maken tegen het gebruik en de bewaring ervan. Derhalve dienen deze vragen krachtens artikel 267 [VWEU] te worden voorgelegd aan het Hof van Justitie van de Europese Unie en moet de behandeling van het verzoek van de verzoekende vereniging worden geschorst totdat deze rechter uitspraak heeft gedaan.

BESLIST:

[OMISSIS] De behandeling van het verzoek van de vereniging Mousse wordt geschorst in afwachting van een beslissing van het Hof van Justitie van de Europese Unie over de volgende vragen:

1. Mag er bij de beoordeling of de verzamelde gegevens toereikend zijn, ter zake dienend en beperkt tot wat noodzakelijk is in de zin van artikel 5, lid 1, onder c), AVG en of de verwerking ervan noodzakelijk is in de zin van artikel 6, lid 1, onder b) en f), AVG, rekening worden gehouden met algemeen gangbare praktijken in burgerlijke, commerciële en administratieve communicatie, zodat de verzameling van gegevens met betrekking tot de aanspreektitels van klanten, die beperkt blijft tot de vermeldingen „De heer” of „Mevrouw”, als noodzakelijk kan worden beschouwd, en het beginsel van minimale gegevensverwerking daaraan niet in de weg staat?
2. Dient er bij de beoordeling of de verplichte verzameling en verwerking van gegevens met betrekking tot de aanspreektitels van klanten noodzakelijk is, rekening mee te worden gehouden dat sommige klanten, aangezien zij van mening zijn dat geen van die beide aanspreektitels op hen van toepassing is en dat het verzamelen van dat gegeven in hun geval niet ter zake dienend is, na dat gegeven aan de verwerkingsverantwoordelijke te hebben verstrekt teneinde van de aangeboden dienst gebruik te kunnen maken, hun recht kunnen uitoefenen om op grond van artikel 21 AVG vanwege hun specifieke situatie bezwaar te maken tegen het gebruik en de bewaring ervan?

[OMISSIS]